

KOGAION

CERCETĂRI MULTIDISCIPLINARE LA SANCTUARELE DACICE DIN MUNȚII ORĂȘTIEI

(A DOUA EDIȚIE, REVĂZUTĂ ȘI COMPLETATĂ)



EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2017

CUPRINS

1.0	Despre ediția anterioară (2010) a volumului Kogaion	9
-----	---	---

PARTEA ÎNTÂI. PREMISE

1.1	Geții „Hiperboreeni”	12
1.2	Unde era și ce era „Kogaionul”?	21
1.3	O paranteză absolut necesară	35
1.4	Un posibil model antic?	39
1.5	Contextul Științific antic și sacerdoții Kogaionului	39
	NOTE BIBLIOGRAFICE 1.1 - 1.5	42
2.1	Antecedente multidisciplinare	44
	NOTE BIBLIOGRAFICE 2.1	58
3.1	„Inima Kogaionului”. Complexul de la Dealul Grădiștii	60
3.2	Kogaionul la... Dealul Grădiștii ?!	77
	Note bibliografice 3.1 - 3.2	81
4.1	Ipoteze lingvistice privind denumirea „Kogaionon”	83
	Note bibliografice 4.1	89

PARTEA A DOUA. IDENTIFICARE

5.1	Complexul sacerdotal de la Dealul Grădiștii	90
5.2	Sanctuarele teraselor X și XI. Zidul de susținere din Estul Incintei Sacre	94
5.3	Sanctuarul S-60 de pe Terasa X	96
5.4	Sanctuarul S-68	101
5.5	Sanctuarul S-18	102
5.6	Sanctuarele S-Descompletat și S-16	103
	Sanctuarele rotunde	105
5.7	S-MSR (Marele Sanctuar Rotund)	108
5-8	S-SA (Soarele de Andezit)	113
5-9	S-mSR (Micul Sanctuar Rotund)	115
	Note bibliografice 5.1 - 5.9	119

PARTEA A TREIA. ACCESORII

6.1	Cifre și numere, dimensiuni, mulțimi și moduli	120
6.2	Mulțimi luate în calcul	127
6.3	Modulul de lungime „Y” (Yon). Propunere.	134
	NOTE BIBLIOGRAFICE 6.1 -6.3	137
7.1	Un număr special, „17”	138
7.2	„Procedeul URTIM”	146
	Note bibliografice 7.1 - 7.2	151

PARTEA A PATRA. REFERINȚE

8.1 Raporturi numerice în MSR (Marele Sanctuar Rotund)	153
8.2 Cercurile „mandala”	162
8.3 Mulțimea „104...”	166
8.4 Cine este...„1.02”?!	169
8.5 Cum notau (probabil!) dacii, numerele	170
8.6 Numere-constante la Kogaion	171
8.7 Detectarea lui „ $\Pi=3.1416$ ”	175
8.8 Cine este „1.734”?!	178
Note bibliografice 8.1 - 8.8	179

PARTEA A CINCEA. ANALIZE

9.1 Tentative de interpretare a mulțimilor din MSR	181
9.2 Aventura Cercului C și a Absidei	195
9.3 Absida	204
Note bibliografice 9.1 – 9.3	210
10.1 Un posibil „an dacic”?!	211
Note bibliografice 10.1	217

PARTEA A ȘASEA. SURPRINZĂTORUL GODEANU

11.1 Muntele Godeanu	218
11.2 Raportări geodezice	222
11.3 „Meridianul G” și „Circumferința K”	232
Note bibliografice 11.1 - 11.3	238

PARTEA A ȘAPTEA. DIRECȚIONALII

12.1 Orientări, orizont și aliniamente orientative	240
12.2 Godeanu = „Observatorul”?!	246
12.3 „Pietrele” de pe Godeanu	256
Note bibliografice 12.1 - 12.3	263
13.1 Aliniamente și direcționali	265
13.2 „Razele” Soarelui de Andezit	269
13.3 „Razele-direcțional” de pe Godeanu	272
13.4 În loc de încheiere	291
Note bibliografice 13.1 - 13.4	292

PARTEA A OPTA. ANEXE

14.1 „Argumentarea”. Document al Academiei O.S.R.	294
Planșe.....	313

01.1 DESPRE VOLUMUL „KOGAION...”, ediția 2010 (în loc de „INTRODUCERE”....)

*Dr. Dumitru Radu POPA
(New York University, USA):*

„(..) Atunci când vine vorba despre reconstituirea universului spiritual al geto-dacilor, multe din aspectele acestuia rămân de domeniul ipoteticului. Dar există ipoteze și ipoteze, unele pur imaginare; altele, cum demonstrează prin varii discipline, documente și mijloace de cercetare lucrarea lui Timotei Ursu, demne de toată atenția noastră. În sprijinul aserțiunilor sale, Timotei Ursu concertează o varietate de mijloace, de la cercetarea științifică de teren la aceea abstractă și matematică, de la studiul istoriei la întâmplări din contemporaneitate. Unele dintre ele depășesc de departe competența cititorului obișnuit care se întâmplă să fiu, dar sunt absolut sigur că vor stârni interesul cel mai atent al specialiștilor în numerologie, teoria mulțimilor, geodezie, geometrie și trigonometrie. Ilustrația din interiorul volumului și planșele de la sfârșitul lui sunt de asemenea impresionante. În tot, o lucrare deosebit de solidă, scrisă cu spirit analitic, dovedind o imensă acoperire multidisciplinară și, mai presus de toate, o netăgăduită, o copleșitoare pasiune.”

*Dr. Adrian Sangeorzan
New York, scriitor:*

„Timotei Ursu este autorul unei lucrări multidisciplinare originale născută după trei decenii de studii comparative dedicate Spațiului Danubian și istoriei Geților și Dacilor. Volumul Kogaion este o contribuție importantă pentru istoriografia și cultura română, o viziune proaspătă și îndrăzneță bazată pe o bibliografie extinsă, pe îndelungate cercetări, măsurători, comparații, observații și ipoteze ale autorului, cercetător care s-a dedicat cu pasiune și responsabilitate unei cauze de mare relevanță pentru Istoria României. Lucrarea sa trebuie cunoscută și încurajată în medii specializate, fiind un instrument extrem de util de lucru, de cercetare, meditație și... perspectivă”...

*Prof. Dr. Constantin Virgil Negoită,
Professor of Computer Science
HUNTER COLLEGE, NY:*

„În 1972, atunci când am lucrat la centrul de calcul Atlas de lângă Oxford, în Anglia, am avut ocazia să vizitez sanctuarul Stonehenge care mi-a fost prezentat ca un calculator astronomic antic. Îmi aduc aminte că, atunci, m-am întrebat dacă monumentele de pe Dealul Grădiștei, din România, nu au aceeași semnificație? În 1976, când am vizitat monumentele dacice, mi-am pus din nou a ceastă întrebare. Răspunsul l-am primit abia în 2011, când am citit cartea lui Timotei Ursu. Clară, bine scrisă, ea prezintă argumente convingătoare în sprijinul unor ipoteze credibile, care susțin afirmațiile lui Jordanes despre o elită a sacerdoților dacilor, astronomi constituiți într-una din cele mai avansate „Academii” spontane ale timpului. Autorul știe tot ce s-a scris până la el și a participat personal la măsurători de teren, ca organizator al unei echipe de studiu pluridisciplinar, și imaginat al unui sistem numeric dedus din realitățile sanctuarelor. Seriozitatea acestui studiu este impresionantă, dând o nouă lumină cercetărilor arheologice din trecut și din viitor. Rezultatele studiului conduc la o revizuire a concluziilor mai vechi privind capitala și nivelul cultural al Daciei. În felul acesta, cartea lui

Timotei Ursu devine document principal pentru orice istoric interesat, cu valoare de referință pentru orice studiu care urmează.”

Prof. dr. Theodor Damian
Președinte al Filialei USA
a Academiei Oamenilor
de Știință din România:

„...Timotei Ursu este un profesionist cu adevărat îndrăgostit de istoria românilor. Pasiunea lui s-a concretizat acum în această valoroasă lucrare („**Kogaion. Cercetări Multidisciplinare la Sanctuarele Dacice din Munții Orăștiei**”, 2010) unde își expune cercetarea minuțioasă, rod al multor ani, atât în dorința de a-și împărtăși ideile și cunoștințele, cât și în aceea de validare a unor ipoteze inedite. Extrem de bogată în informații, foarte multe din ele tehnice, rezervele specialiștilor, lucrarea interpelează și provoacă totodată la dialog. Pe lângă demonstrata acuritate a autorului în culegerea și redactarea datelor, el vine cu originale interpretări ce țin atât de cercetarea pur istorică, dar și de cea interdisciplinară; de aceea dialogul pe care volumul îl propune este pe cât de vast, pe atât de captivant. În acest sens Timotei Ursu își face poziția foarte clară încă de la început. El specifică faptul că lucrarea sa în niciun caz nu se vrea un fel de *Roma locuta causa finita*, ci dimpotrivă este un mănunchi de rezultate și ipoteze, menite să avanseze pe de o parte studiul în acest domeniu de specialitate, iar pe de altă parte modul cum percepem și gândim propria noastră istorie. Autorul își îndeplinește aceste intenții cu remarcabil succes”.

M.N. Rusu
critic literar
(New York, 15 Octombrie 2011):

Așa cum am afirmat și am demonstrat în Februarie, cu prilejul lansării cărții **KOGAION** la New York, volumul tratează marile noastre monumente istorice la dimensiunea lor legitimă, nu la cea minimalizată în cărțile actuale de școală sau la cea fărâmițată - până la pierderea identității - în sertarele institutelor de arheologie. Pluralitatea unghiurilor de abordare a temei în lucrarea lui Timotei Ursu este monumentală în gândire și profund analitică în planul științific. Limbajul accesibil - dar de bună, de autentică factură literară - transformă imensa bibliografie a temei într-o nouă și contrasă bibliotecă, de nivel universal și universalist. Intr-un cuvânt, consider că volumul este o capodoperă de arguție și un model de viziune istoriografică înnoitoare. „**KOGAION. Cercetări multidisciplinare**” este foarte amplă cercetare care se impune a fi studiată de oamenii de specialitate, cu atât mai mult cu cât ea deschide direcții noi de cercetare privind explorarea satelitară a siturilor de interes arheologic, propunerea matematică a datelor numerice relevate în sanctuarele dacice, reconsiderarea aprecierilor istoricilor privind cunoștințele astronomice, geodezice, conexiunile culturale și științifice ale „hyperboreilor” europeni și ai urmașilor acelora. Această complexă carte (pe care publicul larg a amendat-o prin... rapidă dispariție a primei ediții în doar trei luni din toate librăriile românești, deși editura nu a întreprins nici un efort de popularizare!), este - asemenea „**DACIEI PREISTORICE**” a lui Nicolae Densușianu sau „**GETICEI**” a lui Vasile Pârvan - o veritabilă piatră de hotar în domeniul istoriografiei românești, invitând și obligând din acest moment, amplificarea cercetării istorice la ambitusul pluridisciplinarității.

Dan Mocănescu
Scriitor, cineast.
(București, Ianuarie 2012)

(...) Exceptional este un astfel de volum, cu o densitate puțin obișnuită configurată mai ales prin certitudinea cu care autorul utilizează mijloace plurivalente, calificate însă, de cele mai multe ori, cu instrumentele științelor exacte. Descoperirea este dimensiunea axiologică a cărții. Această atenție, această aplecare grijulie și sistematică mai ales asupra interpretărilor arheologice (marcate, în timp, de cele mai multe ori de formalism sau chiar suficiență), îi este rezervată principala revelație a cărții: Dealul Grădiștii nu putea fi și nu a fost „Sarmisegetusa” cunoscută ca sediul politic și administrativ, „capitala Daciei”. Capitala rămâne cetatea remodelată, asediată, cucerită și numită ulterior de romani, „Ulpia Traiana.”, iar aceea dănuie la locul ei, pe

Respect pentru oameni și cărți

drumul dinspre Hațeg la Caransebeș. Complexul de la Dealul Grădiștii se configurează, în schimb, pe măsura dezvoltării sale, drept un *hieropolis*, o academie culturală a sacerdoților daci, un monument al gândirii și credințelor antichității daco-getice demn de ori care dintre marile expresii ale civilizației străvechi a lumii..

Matematica și trigonometria se dezvoltă - în deslușirea autorului - ca instrumente uzuale ale clerului strămoșilor unui popor considerat (din nefericire de înșiși unii arheologi români) drept unul barbar, neinstruit și ignorant..

Odată stabiliți parametrii aprecierilor în gama multidisciplinară a abordărilor, Timotei Ursu situează, ca principal instrument de cercetare și verificare, un procedeu propriu de analiză din satelit a imaginilor obținute, în mai multe game de frecvență. Procedeu „*URTIM*”, brevetat de el, dezvoltă și confirmă cu acuratețe majoritatea ipotezelor de lucru, deschizând cercetătorilor un front larg și nebănuit!.. Preocuparea pentru astroarheologie, determinantă în studiul marilor construcții similare ale antichității, îl conduce atât spre vârful apropiat al muntelui Godeanu ca „observator”, cât și către rosturile „Soarelui de Andezit” din incinta sacră. Configurațiile descifrate astfel conduc implicit la detectarea cu mare probabilitate a duratei anului astronomic văzut din unghiul sacerdoților daci, a dimensiunilor terestre, a configurației celeste sau a ciclurilor lunare, rolul sanctualelor fiind în cea mai mare parte elucidat. Implicită devine concluzia practicării de către sacerdoții daci a unor cunoștințe de matematică și geodezie la cel mai înalt nivel apreciat al vremii, analogiile cu vechiul Egipt sau exponenții școlii siracuzane rezultând de la sine.

Timotei Ursu ne vorbește din interiorul fenomenelor sesizate, ne dezvoltă un apanaj inițial implicit, ne captivează cu mărturiile sale. Nici o pagină nu lasă impresia unui „turist cultural”, ci a unui profesionist perfect documentat și comunicativ. Ridică întrebări, ne împărtășește dileme, invită la cercetare și meditație. Autorul reușește să ne descopere cunoștințele științifice cu argumentele demonstrației verificabile și încredințările culturale cu argumentele științei contemporane.

„*Kogaion. Cercetări multidisciplinare la sanctualele dacice din în Munții Orăștiei*” (după volumul anterior al lui Timotei Ursu, „*Pledoarii Pro-Dacice*”) este o raritate printre cărțile actuale și unică printre studiile relevante ale trecutului îndepărtat.”

*
* *
*

Timotei Ursu deține dublă cetățenie (americană și română) și – în paralel cu vizitele profesionale periodice în România - este rezident în Florida (USA), putând fi contactat pe e-mail la adresa timursfl@yahoo.com sau poștal, la prof. TIMOTEI URSU, 3150 CAMBRIDGE G, Deerfield Beach, FLORIDA 33442, USA.

PARTEA ÎNTÂI: PREMISE

1.1 GEȚII „HYPERBOREENI”...

Sursele documentare sunt exagerat de sfoase cu privire la lumea geto-dacilor. Și nu ne referim la comentariile medievale, ulterioare, ci la izvoarele contemporane perioadei de afirmare a acestei lumi pe plan continental. Apoi, în istoriografia clasică a secolelor XIX și XX s-a operat o raportare a istoriei danubiene numai la cea a lumii greco-romane, o lume deja desprinsă din mit, mășăluitoare cu **documente** în istorie: adică începând de prin secolele VII- VI BC. Din fericire, mai ales de la sfârșitul ultimului secol și până azi, au apărut o serie de coroborări istoriografice, arheologice și de cercetare multidisciplinară, studii care aruncă asupra subiectului o lumină mult mai elocventă decât numărul redus de surse antice coerente.

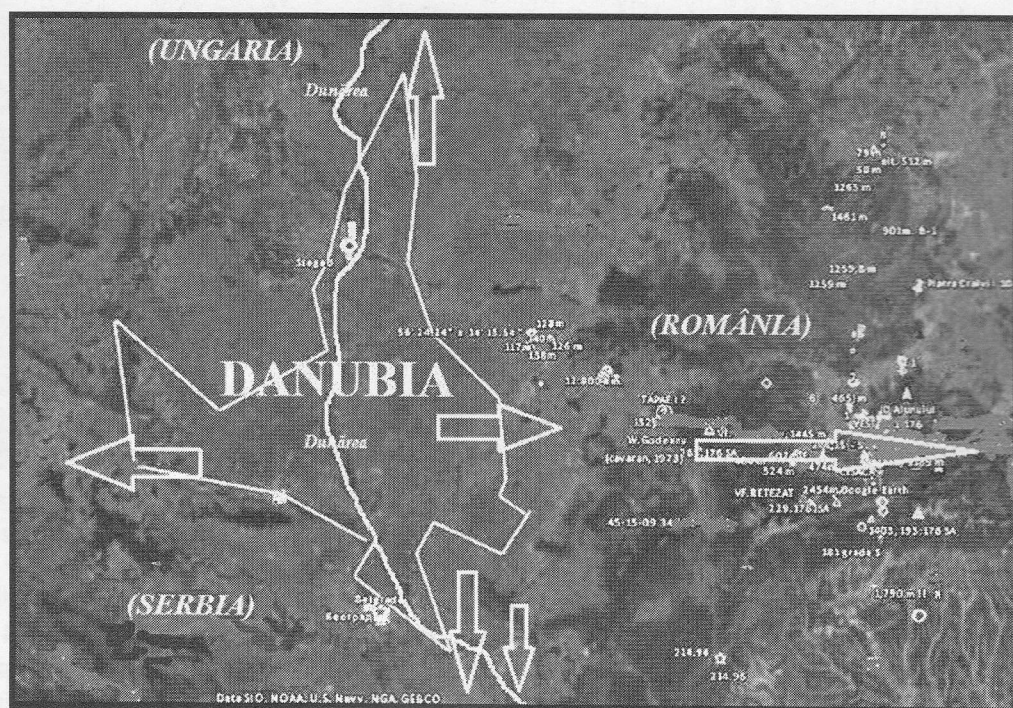
Astăzi este evident că din Pannonia și până pe țărmurile Mării Negre se întinde o zonă pe care un important grup de cercetători o socotește, pe plan internațional și tot mai frecvent, adevăratul leagăn al Proto-Indoeuropenilor¹. A locuit acolo și a prosperat cu o progresivă densitate o populație neolitică și post-neolitică autohtonă. O mai veche concepție, larg răspândită în perioada interbelică, făcea o evidentă confuzie vizând „originea indoeuropenilor”, punând-o pe seama unei străvechi și lente (și doar presupusă potetic!) migrație umană în perioada interglaciară, venind dinspre...Orientul Apropiat! Dar proto-indoeuropenii s-au format treptat și cu evidență local, din pâlcurile de neandertalezi ai Europei, după ce ultima glaciațiune (12.000-10.000 BC) a încetat. Coagularea lor are loc în neolitic, aproximativ între milenii VII-IV BC. Este momentul când Centrul și Sudul european dobândesc un climat mai cald, propice existenței triburilor neolitice².

Grupul social la care ne referim, încă nediferențiat gentilic, a crescut inițial, credem, pe cursul mijlociu al Dunării (Pannonia) și treptat pe cursul inferior al acesteia, evoluând de la faza primitivă a vânatului, pescuitului și a culegerii de fructe și vegetale (caracteristică triburilor Europei mezolitice) la un nivel structural superior datorat descoperirii agriculturii și creșterii vitelor. Era, așadar, un nou „tip de economie” facilitat local de oferta naturală a unor terenuri extrem de roditoare ca urmare a periodicelor inundații și periodice retrageri ale apelor marelui fluviu Istru-Danubiu (Dunărea) și ale principalilor afluenți: Morava, Tisa, Mureșul, Sava, Drava, Oltul, Siretul și Prutul. (O dezvoltare culturală similară, autohtonă, datorată descoperirii agriculturii ca urmare a solului ofertant, a avut loc de fapt, pe cursul mai tuturor marilor fluvii ale lumii!..)³

Credem că „zona-nucleu danubiană” era cea situată geografic în Sud-Estul actualei Ungarii în Nordul actualei Sârbii și în Vestul actualei României, oferta naturală cuprinzând nu numai dărnicia Dunării dar și excepționala protejare naturală prin veritabila barieră circulară formată de Munții Carpați la Est și la Nord, Munții Tatra la Nord-Vest, Munții Alpi la Vest, Dinaricii, Dolomiții la Sud-Vest și Balcanii la Sud. Această veritabilă coroană montană înconjurătoare a constituit cu certitudine un scut eficient împotriva unor mari migrații ostile care ar fi venit din afară; dar a fost, mai ales, un scut natural de protecție cvasi-permanentă împotriva vânturilor și precipitațiilor continentale în condițiile meteorologice încă aspre ale post-glaciațiunii, asigurând zonei danubiene preneolitice un micro-climat favorabil (în jumătatea ei Sudică chiar de acuzată influență mediteraneană). Se presupune că nucleul social danubian – (un amplu trib sau o uniune de câteva triburi trăind în aceleași condiții de

Respect pentru oameni și cărți

mediu) - s-a dezvoltat accelerat înspre a se constitui etnie sedentară, un neam-macă agrar și pastoral. Folosim termenul „accelerat” raportându-l, firește, la scala multimilenară a devenirii istorice. Acest nucleu a avansat mai rapid decât triburile de culegători și vânători din zonele europene înconjurătoare, tocmai datorită ofertei naturale particulare care „l-a împins” la sedentarizare: „De la magia vânătorii se trece treptat la aceea a recoltatului, la un cult al casei, al cultivării pământului. (...) Trecut în stadiul de cultivator, individul începe să fie legat de un pământ bun de cultivat, de recolta care trebuie adunată, păstrată, ca să-i asigure existența nu numai pentru o singură masă ci pentru un întreg sezon. Nici animalele, odată îmblânzite, nu mai pot fi abandonate. Locul bun de pescuit nu poate fi nici el abandonat. Pentru organizarea și reușita muncii omul trebuie să găsească un loc în cadrul naturii și acesta este casa, locuința, locul unde se adăpostește nu numai pe el dar și producția, uneltele, armele, obiectele de cult și artă, chiar mormintele străbunilor...” – astfel definește evoluția spre sedentarizare pe Dunăre regretatul arheolog dr. Vasile Boroneanț, descoperitor al multor relicve neolitice și post-neolitice în generoasa porțiune de Sud-Est a acestui Centru Danubian⁴.



„Centrul (originar?) danubian” (URTIM, 2004)

Nu știm cu exactitate în ce măsură descoperirea producerii metalelor - întâi a bronzului și apoi a fierului - este proprie danubienilor sau e numai o dezvoltare locală a unui model din afară; dar, pe de o parte izolarea în mijlocul continentului și posibilitățile încă reduse de deplasare și comunicare la mari distanțe în etajele istorice neolitic și post-neolitic, pe de altă parte bogăția de minereuri specifice tocmai în zonele premontane ale acestui centru, ca să nu mai amintim bogăția urmelor de exploatare minieră la suprafață, a cuptoarelor de topit, a relicvelor din bronz și fier relevate arheologic, înclină balanța înspre ipoteza unei priorități și în acest sens. Epicentrele metalurgice primitive din sudul european sau din Orientul Apropiat, socotite în trecut „surse” sunt, la urma-urmei, înșirate tocmai pe „culoarele” unor valuri europene de migrare centrifugă a ramurilor danubiene; ele ar trebui să fie privite și din această perspectivă⁵.

Judecând după numeroasele arme de bronz și apoi de fier relevate arheologic în bazinul dunărean, acești danubieni dețineau la un moment dat o certă superioritate militară față de etniile mai apropiate sau mai îndepărtate; și poate tocmai asta le-a asigurat – în zona „centrală”, în DANUBIA - o dezvoltare prosperă, impetuoasă, cu un mare grad de coeziune, mai puțin perturbată de conflicte

interne. A fost încă un factor care, probabil, a contribuit la uimitoarea lor explozie socială indoeuropeană. Și, firesc, la succesive stocuri de populație excedentară! Dezvoltarea populației peste limita rezonabilă a rezervei de hrană a trebuit să conducă inerent la emigrarea periodică a câte unui segment tribal, întru căutarea altor terenuri, ca noi destinații de sedentarizare. Aceasta e cea mai probabilă explicație a fenomenului valurilor danubiene care – deloc pașnic! - și-au câștigat „colonii” cu habitat independent, întemeind noi neamuri din Peninsula Iberică și până în inima Asiei.



Migrația danubiană (ipoteza T.Ursu, expusă la al V-lea Congres Internațional de Dacologie, București, 2004)

Centrul danubian „de acasă”, întins în mileniile IV-III BC de-a lungul întregului curs mediu (și, curând și pe cel inferior al fluviului), a continuat să prospere, să dezvolte o complexă viață socială. Numai astfel se explică de ce în ultimul mileniu al Vechii Ere (BC) negustorii greci - pricepuți navigatori dar și comercianți de faimă! - au frecventat intensiv malurile Mării Negre și ale Deltei Dunării, urcând firesc și în susul fluviului. Acest comerț cu danubienii devine atât de amplu și permanent, încât – încă din secolele al VIII-lea BC (în cazul Histriei, secolul al VII-lea BC) - grecii întemeiază colonii, adică localități stabile, terminale destinate unui schimb masiv și continuu de mărfuri. Or, un astfel de negoț susținut nu se putea opera decât cu un partener numeros și cu real potențial economic, locuind temeinic pe malurile marelui „Okeanos Potamos” - cum era supranumită Dunărea antică.

Cu cine negociau comercianții greci?

În secolul al VI-lea BC logograful Hecateu din Milet menționează că trăiește „pe acolo” (mai exact: către gurile de vărsare ale fluviului Istru) **neamul geților**⁶. Dacă în Eschil⁷, în Hellenicos⁸, apoi în Pindar⁹ și Tucicide¹⁰ se fac aluzii mai mult sau mai puțin semnificative, cel care îi va consemna istoriografic pe geți - în secolul al V-lea BC - este grecul Herodot. Vorbind despre una din ramurile desprinse, probabil, din emigrarea danubiană înspre podișul Iranian, și anume despre masașeții din Estul și Nordul Mării Caspice, el pune pe seama vitejiei acelora tragicul sfârșit al orgoliosului cuceritor persan Cyrus (secolul al VI-lea BC). La rândul său unul din urmașii la tronul Persiei, nu mai puțin faimosul rege Darius, încercând o expansiune pe țărmul stâng al Mării Negre se va ciocni în apropierea Dunării (în actuala Dobroge?!) de singurul „neam trac” care-i opune rezistență: geții, (în greacă: „GETAIS”). Cu acest prilej istoricul scrie și celebrele pasaje¹¹ despre vitejia și despre credința

Respect pentru oameni și cărți

în nemurire a geților, „tribul cel mai nordic al tracilor”, ca și despre marele preot al geților ridicat la rangul de zeitate, Zalmoxe (despre care însă vorbește - textual - ca despre un trac: se pare că, în secolul al V-lea BC apartenența geților la etnia tracică era mai evidentă decât la sfârșitul mileniului!?...).

În anul 1900 istoricul român Nicolae Iorga a publicat un document excepțional: o primă traducere a lui Herodot în limba română, din 1645; un manuscris descoperit de el la mănăstirea Coșula. Din păcate autorul ne rămâne necunoscut; și spun din păcate deoarece întreaga traducere a acestuia este nu numai foarte exactă, dar adorabilă ca limbă veche românească! Tocmai de aceea vom ilustra fragmentul din Herodot cu un fragment din traducerea autorului anonim¹²:

IV. 93 „...Și, de aice, mearsă până ajunge la Dunăre, și până ajunge întâi supusă pre Ghetii, cei ce zic că sânt făr' de moarte; pentru că alaiți Thrachi s'au dat toți fără de război supt ascultarea lui Darie; iar aceștia, stând împotriva, căzură la robie, fiind dintru toți Trachii cei mai deștepți și mai viteji”

94 „Și așa socotesc eu să fie fără de moarte, pentru că ei pe cine trimit la Zalmoxis, zicu cum nu moare.”

95 „...Acesta Zalmoxis, după cum zic Grecii de la Marea Niagră, să fie fost Grec, și să fie slujit la Samos, la Pithagora filosoful; mai apoi slobozindu-l filosoful și câștigând și el câte oarece bani, s-au întors acasă-și. Și, fiind Thrachii niște oameni pățiți rău și oarecum prostateci, mergând el acolo și știind obiceiurile grecești și a' prea-ânțălept Pithagora, și așa, au făcut o casă. Și li-au fost zicând într'acest chip: cum nici el, nici priiatenii lui, nici cei ce vor naște din ei, nu vor mai muri. Ci vor merge la acel loc unde tot binile îl vor avea. Și, din câte făcea aciasta, făcu o casă supt pământ; și, gătind casa, numai ce peri dintru Thrachi, și șazu acolo în casă trei ani, și ei îl poftea și-l plăngea ca pre un mort. Și, al patrălia an li s-au arătat, și, așa, au crezut toate câte i-au învățat”.

96 „Iar eu, (Herodot!) nici le cred, nici le voi credi acestea; ce socotesc cum mai vechi să fie cu mult Zalmoxis decât Pithagora...”

O primă observație e că, nu numai în traducerea românească din 1645, ci în mai toate traducerile utilizate astăzi, introducerea geților în Istorie are loc în mod discutabil: ei sunt plasați geografic, pasămite, la Sudul Dunării: „Înainte de a ajunge la Dunăre i-a învins/supus pe Geți, care se cred nemuritori” (Herodot). Din perspectiva obiectivului nostru – explorarea structurii cultural-științifice a geto-dacilor – acest detaliu este important: dacă geții erau situați în secolul V BC doar la Sudul Dunării, a căuta un străvechi loc de cult geto-dacic la Nordul fluviului ar fi un non-sens! Credem însă - și deloc din rațiuni protocroniste! - că lucrurile nu stau așa; și că „Getais ai lui Herodot” locuiau în fapt și la Sud, dar și la Nordul fluviului. Iar în ce privește traducerea tradițională a fragmentului cu pricina, credem că se impune o mai atentă examinare. În acest sens filologia devine, frecvent, parte integrantă a interpretării multidisciplinare în cercetarea istorică. Însuși setul de traducere Perseus acceptă că originalul, în greaca clasică, este: (93... πρὶν δὲ ἀπικέσθαι ἐπὶ τὸν Ἴστρον, πρῶτους αἰρέει Γέτας τοὺς ἀθανάτιζοντας. ... (care poate fi tradus, tot atât de corect, prin: „...înainte de a cuprinde acel Istru, mai întâi i-a înhățat pe (a pus mâna pe) Geți, care se dau (se laudă drept) nemuritori...”

Avem și alte dovezi temeinice, astăzi, să credem că Geții locuiau ambele maluri ale Dunării¹³. Chiar de prin vremea lui Herodot teritoriul de la Nord-Vestul Mării Negre, adică Sudul actualei Basarabii, se numea „Pustiul Getic”. Dincolo de acesta viețuiau triburile scitice, vizate de Darius. Dacă a „cuprinde” Istrul însemna în textul lui Herodot (absolut logic pentru o deplasare militară persană care și-a fixat ca obiectiv izbirea sciților nord-pontici!) ocuparea vadurilor de trecere ale Istrului, securizarea lor împotriva unor atacuri locale și controlul gurilor navigabile ale fluviului, brațe pe care urcau din mare vasele de aprovizionare a armatei, aceasta însemna o formulă strategică temeinică și nu o simplă traversare tactică pe celălalt mal, a armatei persane. Cum înțelegem că geții din porțiunea de vărsare a Dunării (probabil în jurul vadului de la actuala Isaccea?) au opus rezistență militară, evident că Darius era nevoit să-și asigure liniștea traversării și a controlului pe ambele maluri; și, prin urmare, trebuia să neutralizeze potențialii adversari geți atât la Sud cât și la Nord de fluviu: cel puțin în această zonă „dobrogeană” a Dunării! De altfel, în continuarea relatării lui Herodot privind acțiunea lui Darius, istoricul aduce detalii care se constituie drept argumente suplimentare pentru o astfel de interpretare.

Prin urmare, avem prin Herodot o primă nominalizare istoriografică certă a geților. În schimb, oricât am căuta în textul lui Herodot, nu vom afla nici o trimitere la un... „Munte Sfânt” al neamului de dincolo de Dunăre (subiect al cărții noastre)!

Faptul surprinde, mai ales că autorul pare atât de sensibilizat de caracteristica religioasă a traco-geților încât citează drept excepțională reprezentarea lor despre viață și moarte. Despre un „pantheon getic” Herodot nu vorbește, fie pentru că un astfel de pantheon încă nu exista, fie că nu era cunoscut locul, sediul central de cult al tracilor nordici (al geților). Abia pe vremea lui Alexandru Makedon, un secol mai târziu, Hecateu din Abdera¹⁴ va relata (și asta la granița legendei!) despre un faimos „templu rotund, închinat lui... Apollo, în Țara Hyperboreilor”.

...Cine erau „Hyperboreii”?

Traducerea termenului are în vedere numele grecesc al Crivățului, vântul înghețat al iernilor Istrului, care bate sălbatic dinspre „Pustiul Getic” peste delta și bărăganele Dunării și până la poalele Balcanilor, botezat de mediteranieni cu teamă și înfrigurare: „Boreos” (Borea). Examinând determinativul (hyper = „dincolo de”) ar rezulta că neamul mai degrabă enigmatic, Hyperboreii, sunt cei... „de dincolo de Istrul-graniță (climatică)”! Adică cei care, la conjuncția celor două ere se vor numi, mai ales... getais și daki!... „Părintele Istoriei”, Herodot, le laudă vitejia (cel puțin geților) și credința, dar nu pomenește nimic despre centrul lor cultural. În schimb – indicându-i și numele - la „KOGAION” se va referi istoriografic patru secole mai târziu, un contemporan al perioadei de afirmare a daco-geților, și anume unul foarte bine informat: istoricul grec Strabo(n) (GEOGRAPHIA, VII,3.5). El reiterează referirea lui Herodot la „daimonul” geților, Zalmoxe (care i-a fascinat, de altfel, și pe Platon, Iosephus Flavius, Flaccus, ca și pe alți comentatori ai acelor secole, demonstrând recunoașterea unei remarcabile continuități culturale a geților). Dar Strabon preferă vizibil să traverseze în perioada contemporană lui, vorbind despre geți și daci la prezent. Fragmentul este referențial pentru această carte și el conține pasaje pe care le credem deosebit de semnificative:

„...Cât despre asta, s-a spus că unul din neamul geților, numit ZAMOLXE (în original: Samolxin), sclav la Pythagora, a învățat cu (de la) acest filozof o anume cunoaștere astronomică, suplimentar la ceea ce a învățat de la Egypteni, printre care a călătorit. S-a întors în propria lui țară și a fost ridicat la înaltă cinste de către conducători, cât și de popor, grație prezicerilor lui de fenomene astronomice; și în cele din urmă l-a determinat pe rege să-l includă și pe el în guvernare, ca glas prin care vorbește însuși Zeitatea. La început a fost ales preot al divinității, dar apoi a fost apreciat drept zeu (el însuși); și, retras într-un ținut cavernos, într-un un loc inaccesibil, a trăit frugal, rareori comunicând cu altcineva de deasupra decât cu regele și cei ai acestuia. Însuși regele l-a ajutat să procedeze așa văzând că supușii săi sunt mai docili, deoarece (cred că el) își alcătuiește ordinele după sfatul zeilor. Obiceiul acesta continuă și azi; căci acolo mereu e câte cineva care-l ajută pe rege prin sfaturi, iar geții îl denumesc zeu. Și muntele a fost socotit sfânt și slăvit astfel cu numele însuși al Kogaionilor (în original: KOGAIONON= genitiv plural!), același nume cu al pârâului de alături. Și în vremea în care divinul Cezar se pregătea împotriva întâiului-stătător al geților, Burebista, această demnitate o avea Decaineos”¹⁵.

Din câte știm, aceasta este singura referire textuală, directă și verificabilă la un loc de cult al tracilor nordici. Reconstituirea adevărului posibil revine unei necesare coroborări cu trei alte sugestii istoriografice mai puțin autoritare, dar utile pentru constituirea unei premise: „legenda” invocată (în secolul IV BC) de Hecateu Abderitul, apoi cea transmisă de Claudiu Aelian (secolul II AD); iar la o distanță de încă trei secole, cele descrise în fragmentul clasificat ulterior cu numerotarea 69-71 în „GETICA” lui Jordanes (secolul VI AD).

Relatăm legenda atribuită lui Hecateu prin pana lui Diodor Siculus¹⁷. Potrivit acesteia, „Templul lui Apollo din Țara Hyperboreenilor” s-ar afla pe o „insulă foarte roditoare” în...“Okeanos”! („OKEANOS”, repetăm, fiind denumită și... Dunărea: „Okeanos Potamos”...!)

Că „Apollon” (cel atic!) este o transplantare în pantheonul hellenic a unui APLU sau (A)PULU, de sursă tragică (prin intermediul triburilor trace din Anatolia?), este un fapt acceptat de mai toți mitografii. De acolo a „venit”- poate!? - și Muntele Sfânt, Olimpul sacru al grecilor (care își are nu originea ci doar echivalentul în muntele traco-frigian din Anatolia, cu aceeași denumire). Să notăm că

Respect pentru oameni și cărți

Olimpul Zeilor (a nu se confunda cu localitatea Olympia din vestul Arcadiei, lângă Muntele Parnass, în Peloponez!), este situat în Nord-Estul Tessaliei și anume acolo unde începe tradiționala...zonă traco-macedoneană! De altfel, în imediată apropiere, în peninsula Cicladică, se va constitui îndată după „stingerea făcliilor Kogaionului” - și în contextul special al avansării creștinismului ortodox - marele centru monastic de la „Sfântul Munte Athos”..!

...Apollo - zeu al luminii, al artelor, al divinației și al vindecărilor (atribute foarte... dacice !) își împarte cu deitatea supremă Zeus, la grecii antici, fundamentala caracteristică oraculară. Deși unele pasaje ale mitologiei grecești afirmă că zeul s-ar fi născut în Insula străveche Delos, din Sudul Mării Egee, el este cel puțin după mamă un recunoscut „hyperboreu”! (Să avem în vedere acele contacte prietenești dintre hyperborei și locuitorii din Insula Delos, elogiate de autorii antici, explicabile doar prin deținerea unui „bun comun”¹⁸; (de asemenea, să nu uităm că și alți zei și semizei păstrează în mitologia greacă amprenta probabilei descendențe dintr-un posibil paleo-pantheon danubiano-tracic: Artemis, Ares, Nimfa Leto, Pan-Păstorul, Dyonissos, Achile, Orpheu, etc). Străvechea așezare dacică pre-romană Apulunia (lângă Alba Iulia de azi) era vecină-bună cu complexul cultural-științific din Munții Orăștiei; și, semnaland această apropiere, nu facem decât să... împingem jarul la... oala legendei lui Hecateu! Poate așa se explică de ce, în viziunea mitico-legendară grecească, „Templul lui Apollo” este situat „în țara Hyperboreilor” !?

Dar legenda pretindea că templul este situat într-o... insulă! Ce ne facem?!

Pornind de la această traducere a textului antic o serie de istoriografi moderni, căutând cu lupa pe hartă o insulă adecvată, au concluzionat că poate fi vorba numai de îndepărtata... Anglie! Nu putem subscrie la acest punct de vedere, pentru că în Preantichitatea în care s-a născut imaginea legendarilor „hyperborei”, Insulele Britanice nu erau nici măcar bănuite!...

Am putea conchide că legendele trăiesc binișor din fabulație și, prin urmare, din simplă invenție. Dar, poate nu și în acest caz!? Ce ar putea fi „adevărat” în legenda transmisă de Hecateu? E de remarcat că în condițiile climaterice deosebite - de progresivă încălzire, ale mileniilor III-I BC, - datorită unei continue și masive topiri a ghețarilor din Alpi, Carpați, Dolomiți și Balcani - fluviul „Istros” avea un debit mult mai mare și, desigur, o considerabilă lărgime.. (Curba de nivel și cotele de altitudine ale solului la Giurgiu și Călărași demonstrează că o creștere a apelor Dunării, astăzi, cu numai cinci metri pe verticală, de n-ar fi temeinicele diguri ale fluviului, ar provoca o inundație pe o lărgime de... peste 18 kilometri. În Antichitate Dunărea nu era mărginită de diguri!). Probabil că tocmai o astfel de mare dimensiune post-neolitică a „lucului de apă”, pe cea mai mare parte a cursului inferior al Dunării, a determinat tradiția mitologică mediteraneană să considere Istrul drept „graniță a Nordului” și să-l denumească OKEANOS POTAMOS! (Prin „Okeanos” vechii greci înțelegeau inițial „Uriașul Râu care mărginește Pământul”, termen evoluat apoi la noțiunea de ocean; adică: „o mare foarte întinsă și care desparte continente”). Am putea să traducem „Okeanos Potamos” prin „Fluviul Oceanic” – în accepțiunea de: „uriaș, separator”?! Să notăm o anume similitudine: tot „Okeanos” îi spuneau vechii greco-egipteni... Nilului !).

Pe cursul Dunării patru zone vizate: cea a actualei Insule Mari a Brăilei, cea a Sudului Bărăganului, cea a confluenței Oltului cu Dunărea și cea a Mureșului cu Tisa, prezintă largi spații inundabile; n-ar fi greu de înțeles de ce - dintr-o perspectivă sudică, de dincolo de Balcani - reprezentarea străveche să fi perceput terminația Carpaților Meridionali drept o... „mare insulă, de dimensiunea... Siciliei, înconjurată de... ape” cum spune Diodor. (Mai ales că, după unele opinii, tocmai aici se localizează faimoasa hoinăreală întru căutarea Lănei-de-Aur, a unor foarte dragi eroi ai eposului hellenic: Argonauții; și care, dacă au ajuns aici, n-au ajuns - desigur - decât cu propria lor ambarcațiune urcând în sus pe foarte largă Dunăre..!).

Să revenim însă la foarte interesantul text al lui Diodor¹⁹:

„...o insulă care nu este mai mică decât Sicilia, așezată spre miazănoapte și locuită de Hyperboreeni, oameni cărora li se spune astfel fiindcă locuiesc dincolo de locurile unde bate vântul Boreos. (...) Pe această insulă s-ar fi născut Leto (Latona, mama lui Apollo), de aceea în insulă i se dă lui Apollo, dintre toate zeitățile, cea mai mare cinstire. Iar locuitorii insulei ar fi un fel de preoți ai lui Apollo,